

Red: Sten Söderberg

Näringsforskningen underutvecklad i Sverige

En kostreform av det slag som folkhälsoinstitutet skisserar måste ha karaktären av ett långsiktigt projekt. Det är troligen frågan om generationer, hävdar professor Arvid Wretling, Folkhälsan, i en intervju i *Försäkringstidningen*.

Människan har svårt att ändra på redan etablerade vanor och detta gäller i synnerhet kostvanor eller kosttradition. Detta motstånd är en fördel om kosttraditionen är bra, men en nackdel om den är dålig. I första hand anser vi att man bör inrikta sig på nästa generation. Det är därför av största vikt att tex skolmåltiderna får den rätta näringsfysiologiska sammansättningen. Detta behövs inte endast för att täcka elevernas aktuella näringsbehov utan utgör också en viktig del i uppfostran. Därigenom kan den svenska folkkosten i kommande generationer få en bättre kosttradition med allsidig och välbalanserad sammansättning av maten. Vad som sagts om skolmåltider gäller all kollektiv bespisning tex personalrestauranger.

På vilka punkter brister det då mest i genomsnittssvenskens kosthåll idag?

— Den svenska folkkosten idag kännetecknas av hög halt av fett och socker. Tillsammans utgör de omkring hälften (45—60 procent) av totala energi- eller kaloritillförseln. I en sådan kost finns inte tillräcklig plats för livsme-

del som ger hög halt av näringsämnen i förhållande till energinnehållet, såsom grönsaker, frukt, bär, potatis och rotfrukter, fisk, magert kött, skummjolk och spannmålsprodukter.

Rekommendationer i Sverige för en bättre folkkost innebär bl a

att energitillförseln med kosten i många fall bör sänkas så att man förebygger övervikt

att totalkonsumtionen av fett reduceras

att användningen av mättat fett minskas och att konsumtionen av fleromättat fett samtidigt ökas

att konsumtionen av socker och sockerhaltiga produkter minskas

att man ökar konsumtionen av grönsaker, frukt, potatis, skummjolk, fisk, magert kött och spannmålsprodukter.

Därigenom får man en ökad halt av viktiga näringsämnen som järn och andra mineralämnen, protein och vitaminer i kosten. Kosten anpassas på så sätt för näringsbehovet hos personer med låg energiförbrukning; dvs flertalet moderna människor. Dessa har de största anspråken på hög halt av näringsämnen i kosten.

Trots att det på våra universitet och högskolor bedrivs en omfattande forskning på näringsområdet betraktar professor Wretling Sverige som ett underutvecklat land när det gäller human näringsforskning. Anledningen här till är att vi ännu inte har någon institution för näringslära med professor.

— En viss ljusning har dock skett det senaste året, påpekar professor Wretling. Sålunda har en tvåbetygskurs i näringslära inom ramen för filosofisk examen påbörjats under höstterminen 1968. Undervisningen sker vid Karolinska institutet och födoämneshygieniska avdelningen vid Statens institut för folkhälsan. Tyvärr har man emellertid ännu inte fattat beslut om inrättandet av en näringsinstitution med professor i näringslära.

Ergonomi sänker olyckstalen

Tidskriften *Arbetsgivaren* 1.11.68 innehåller en helsidesartikel om hur olyckorna bekämpas vid Atlas Copco. Rubriken är "Stark minskning av olyckor och förbättringar i arbetsmiljön. — Atlas Copco satsar framgångsrikt på ergonomi".

Vi citerar:

— För några år sedan hade vi en olyckstopp som låg betydligt över industrin i genomsnitt. Vi gjorde då en omfattande satsning för att komma till rätta med situationen, berättar skyddsingenjör Arne Engren vid Atlas Copco. Målet är att vi 1970 skall ha reducerat antalet olyckor med 75 proc. Hittills har vi lyckats över förväntan.

För Atlas Copco gäller det emellertid inte enbart att ta hänsyn till ergonomi- och arbetarskyddsfrågor inom de egna väggarna. Också när det gäller företagets produkter står dessa frågor i blickpunkten.

— Eftersom vår produktion är inriktad på tryckluftsverktyg, är buller- och vibrationsproblem vår speciella huvudvärk, påpekar doktor Lennar Hamberg. — Vi anser dock att vi kommit långt på väg med konstruktioner av ljuddämpande utrustning som högst väsentligt reducerar bullernivån. Också vibrationsproblemen har vi reducerat till ett minimum. En väsentlig del av våra ergonomiska strävanden i dag går ut på att få fram allt mer mekaniserat verktyg där arbetaren kan sitta skyddad och ljudisolerad i en förarhytt. Detta gäller inte minst gruvsdrift.

Den som är allergisk mot borrar-skräll och kompressorbuller betygar sin tacksamhet och spänner sina förväntningar högt. Man tycker sig ha rätt att vänta att denna världsindustri löser de problem dess produkter åstadkommer.

Vårda sjuka hemma

Det finns en utmärkt katalog över hjälpmedel för hemvård av konsulent Ingegärd Söderberg. Den kan rekvideras från Konsumentinstitutet, 112 59 Stockholm. Den specialutställning hon nyligen ordnade av sådana hjälpmedel får översvallande beröm i *Morgonbris* (11/68):

Konsulent Ingegärd Hindolff-Söderberg är en engagerad och mycket sakkunnig konsumentupplysare, knuten till Konsumentinstitutets upplysningsavdelning. Hon har arrangerat en specialutställning som rätt och slätt heter VÅRDA SJUKA HEMMA. Den har under ett par höstmånader visats i Konsumenttjänst — den välbesökta information, knuten till Byggtjänst i Stockholms centrum, som på löpande band ger oss matnyttiga utställningar.

Man hoppas verkligen att denna utställning vandrar landet runt — den har något att lära oss alla! Var finns den som aldrig möter problemet sjuk hemma? Konsulent Söderberg har utgått ifrån de hjälpmöjligheter som finns just i Stockholm. I andra kommuner är möjligheterna kanske färre eler flera eller annorlunda organiserade och då får man lokalt göra de nödvändiga förändringarna beträffande de vägar medborgaren skall gå för att få hjälp. Aktuellt för alla är de praktiska rekommendationer konsulent Söderberg ger beträffande utrustningen och de tekniska hjälpmedlen för hemsjukvården. Hennes marknadsöversikt är en stor tillgång och förbluffande många detaljer verkar åtråvärda även för den icke-sjuka. Små ting kan ibland ge stor ökad komfort.

Fylleriböterna bort

Under denna rubrik behandlar *Dagens Nyheter* (23.10) i en ledare ett mer aktuellt ämne:

Kriminalpolitiskt är det en mindre revolution som sker när

fylleriet på allmän plats upphör att vara brott, vilket fylleristrafutredningen tänker föreslå. Ingen paragraf i brottsbalken tas ofotare i bruk än den som stadgar högst 500 kr i böter för fylleri. Innebär reformen att en radikal ny syn på fylleriet och de alkoholskadade trängt igenom? Knapast. Man ser minst lika allvarligt som förut på fylleriets skadlighet, och den bestämmelse i första paragrafen i brottsbalken som säger att en gärning inte upphör att vara ett brott för att den begåtts under "självförvållat rus" kommer att finnas kvar. En inte så liten procent av fylleristerna gör sig skyldig till misshandel, skadegörelse, våldsam motstånd osv, och för dessa brott undgår de inte att straffas i fortsättningen heller.

Det är inte — vågar vi gissa utan att ha läst utredningens motiveringar — någon förment humaniserad syn på fylleristen som sjuk, oansvarig, vårdbehövande etc som ligger bakom avkriminaliseringen. Det finns inte så få tillfällighetsfyllerister utan sjukligt alkoholbegär. Behovet av ett akut omhändertagande i mer betryggande former än den traditionella inläsningen i polisarrest kan tillgodoses utan slopande av fylleriböterna. När man ändå vill ta bort dessa är det rimligen på grund av den svaga eller obefintliga allmänpreventiva verkan av detta rutinstraff. Anmälan till nykterhetsnämnd, risken för kortsindragning, omgivningens fördömande osv måste antas ha betydligt större avhållande effekt. Fylleristraflets slopande bör underlätta en meningsfull nykterhetsvård i de talrika fall då fylleriet är symtom på allvarligt spritmissbruk.

En stor del av fylleristerna tillhör den kategori som enligt nykterhetsvårdslagen kan och bör avstängas från inköpsrätt i systembutikerna, och ännu bör man väl inte avskriva förhoppningen att en mindre slapp försäljningskontroll än den som symboliseras av hr Strängs röda lampa vid systemkassorna skall kunna genomföras?

Det kan tilläggas att DN i flera år har drivit en kampanj för en starkare försäljningskontroll i systembutikerna.

Vad hörselskadade kan råka ut för

I *Auris*, Hörselfrämjandets tidskrift, läses i nr 6/68 en tankeväckande insändare, signerad Roland Tjellman:

Till Auris, till styrelsen i Hörselfrämjandet, till läsare-medlemmar vill jag påpeka ett beklagligt förhållande; ett apropå till den debatt som pågått i år om butikskontrollanternas vara eller icke vara.

Min fru är lindrigt hörselskadad men jag är praktiskt taget totalt döv. Under årens lopp har vi vant oss vid ett särskilt "språk". Genom blinkningar, gester och så vidare kommenterar vi priser, varor och annat som förekommer på diskarna vid våra varuhusbesök.

Men vi uppträder av allt att döma mycket mystiskt!

Flera gånger har vi blivit skuggade. Det är tydligen nödvändigt att AB Butikskontroll informeras. Jag vill inte på något sätt kritisera kontrollanternas uppträdande. Men när de skolas bör de få veta om att dövas kommunikationssätt ligger långt utanför vanligt "hörandeuppträdande".

Till mina föreningskamrater vill jag skriva detta för att de inte ska dras in i påfrestande konflikter.

Tidskriften har vänt sig till direktör Lennart Byréus i AB Butikskontroll och han svarar:

Rent spontant... detta var något helt nytt för oss! Vi är mycket tacksamma för påpekandet och tänker naturligtvis ta upp detta i utbildningen av våra kontrollanter i fortsättningen. Roland Tjellman säger att hans hustru och han ibland kan uppträda en smula "mystiskt" i affärerna. Nu är det ju så att erfarna tjuvar och snattare väldigt ofta samarbetar två och två vid butikskupper — det är väl därför kontrollanternas misstänksamhet väckts i det här fallet. Men som sagt — vi är glada över att ha fått ta del av brevet. Jag ser påpekandet som något mycket positivt för oss!"

Handikappinstitutet startar

I Information om rehabilitering (okt/68)) skriver överdirektör Leif Hultström, ordförande i det nya Handikappinstitutets styrelse:

Den 1 juli 1968 har Handikappinstitutet börjat sin verksamhet. Till grund för institutet ligger ett avtal mellan staten och SVCR. Detta innebär att institutet skall överta och fortsätta huvuddelen av den delvis banbrytande verksamhet i fråga om hjälpmedel och andra åtgärder för handikappade, som bedrivits av SVCR. Men det betyder också att staten som ett led i de senaste årens intensifierade åtgärder för stöd åt handikappade ökar sin insats på hjälpmedelsområdet och angränsande områden. Institutet har enligt de av Kungl. Maj:t fastställda stadgarna att främja, samordna och medverka i utvecklings- och forskningsarbete inom området för tekniska hjälpmedel och andra åtgärder för olika grupper handikappade. Institutet skall ha samordnande uppgifter av stor räckvidd, svara för testning och egenskapsdeklaration av hjälpmedel, bedriva utbildning och informationsverksamhet osv. Det skall vara ett serviceorgan åt socialstyrelsen, sjukvårdshuvudmännen och andra som är verksamma inom områ-

det. Samtidigt som arvet från SVCR förpliktar är det klart att från de olika berörda parternas sida stora förväntningar fästes vid verksamheten i dess nya och utvidgade form. Med den erfarna personalen från SVCR som kärna håller institutet nu på att bygga ut sin organisation så att den skall svara mot de ökade kraven.

Handikappinstitutets tillkomst lär inte innebära att alla problem i fråga om hjälpmedels- och miljöfrågor för handikappade blir lösta. Resurserna kommer med all säkerhet alltså att framstå som tämligen begränsade i jämförelse med behoven. Men institutet bör kunna lämna ett värdefullt tillskott i det omfattande samarbete mellan institutioner, organisationer och enskilda som är nödvändigt för att föra utvecklingen på området framåt.

Handikappades miljöproblem

Handikappinstitutet planerar kursen Handikappades Miljöproblem att äga rum den 24—28 februari 1969.

Kursen är avsedd för personal

inom rehabiliteringsvården, arbetsvården och socialvården. Detta är således samma typ av kurs, som tidigare anordnats i SVCR:s regi.

Följande ämnen kommer att behandlas: Arbetsvård — organisation och metodik; Förmånsrätt i allmän försäkring; Medicinsk rehabilitering — organisation och metodik; Bostadsfrågor.

Studiebesök bl.a. på Statens Arbetskliniker kommer att ingå i programmet. Demonstrationer av bl.a. ADL-hjälpmedel, individuella transportmedel och elektroniska hjälpmedel kommer att äga rum.

Kursledare är med. lic. Lennart Angervo och informationssekreterare Ingrid Fogelström.

Kursavgiften är 360:— kr och anmälan bör inkomma senast den 31 januari 1968.

Preliminärprogram och anmälningsblankett kan rekvideras från Handikappinstitutet, Fack, 161 03 Bromma 3.

Närmare upplysningar kan erhållas per tel. 08/87 01 70, fru Smith efterfrågas.

socialmedicinsk tidskrift

Prenumerationspris:

Helår kr 35, halvår kr 18.

Studerande helår kr 18.

Lösnummer kr 4.

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år (1 per månad utom juli och augusti).

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur smt utan angivande av källan förbjudes.

Annonsavdelning:

Red. Nils Byttner, Strandliden 60, 162 04 Vällingby.
Tfn 08-38 52 99, 38 77 58.

Annonsspriser:

Omslagets andra sida kr 550, omslagets fjärde sida kr 650,
helsida kr 500, halvsida kr 300, kvartsida kr 175.
mm-pris kr 1:50 pr enkel spalt 70 mm.

Spalthöjd 210 mm, spaltbredd 70 mm,
sidans bredd (2 spalter) 150 mm.